

Teamtool
Partnergeweld

niet jouw schuld

Deze teamtool hoort bij de podcastserie *niet jouw schuld* en is voor professionals die voor en met jongeren werken. Deze teamtool biedt een werkwijze om direct met je collega's aan de slag te gaan met het thema uit de aflevering *Partnergeweld*. Jullie formuleren samen succesfactoren om gendergerelateerd geweld te voorkomen en sociale veiligheid te vergroten.

Rutgers

atria Kennisinstituut
voor Emancipatie en
Vrouwengeschiedenis

Act4Respect

Introductie

Deze tool is geschikt voor:
jeugdzorg, jongerenwerkers
en docenten.

Inhoudsopgave

Introductie	1
Werkwijze stappenplan	2
Achtergrond informatie	4
Tips & tricks	6
Gesprek voorbereiden	8
Spiekbriefje	9

Colofon

Deze teamtool is een publicatie van Act4respect, een programma van Atria en Rutgers, in samenwerking met School en Veiligheid. Voor meer informatie kijk op www.act4respect.nl

tekst door Karlijn de Blécourt, Javier Koole en Djoeke Ardon.

In gesprek over partnergeweld

In dit document vind je alle informatie om in gesprek te gaan met je collega's. In dit document vind je de volgende onderdelen:

- De teamtool: een uitgewerkte methode om samen met collega's succesfactoren bij de preventie van partnergeweld te identificeren
- Achtergrondinformatie bij de podcastaflevering, die als huiswerk aan de deelnemers van de sessie kan worden gestuurd
- Tips voor de voorbereiding van de sessie met je collega's
- Een spiekbriefje met mogelijke succesfactoren om uit te printen en mee te geven aan je collega's

Met deze teamtool bespreek je samen met collega's de succesfactoren die in de podcast: niet jouw schuld worden genoemd. Succesfactoren zijn de acties die professionals (of andere betrokkenen) in een bepaalde situatie hebben gedaan en die hebben geleid tot een

positief resultaat. Succesfactoren kunnen ook omgevingsfactoren zijn die bijdragen aan positief resultaat.

Positieve resultaten ter preventie van partnergeweld:

- Jongeren weten hoe ze fijne en veilige relaties aan kunnen gaan
- Jongeren weten hoe ze wensen en grenzen kunnen aangeven binnen een relatie
- Jongeren weten onveilige relaties te herkennen en weten waar ze hulp kunnen vinden.

Positieve resultaten in het ondersteunen van jongeren die partnergeweld hebben meegemaakt zijn bijvoorbeeld:

- Het slachtoffer voelt zich gesteund en wordt niet nog een keer slachtoffer door victim blaming
- De plegger wordt aangesproken, er volgen eventuele consequenties en/of hulp om herhaling van dit gedrag te voorkomen
- Er wordt ingezet op preventie zodat het niet nog een keer gebeurt

Werkwijze stappen plan

TIP: Als mensen het lastig vinden om succesfactoren te herinneren kan je vanaf het begin al gebruik maken van het spiekbriefje. Hierop staan heel veel mogelijke succesfactoren, deelnemers hebben zo een geheugensteuntje.

STAP 1

Bespreken van de podcast (20 min.)

Iedereen heeft de podcast van tevoren beluisterd en de achtergrondinformatie gelezen. In deze eerste stap deelt iedereen de eerste indrukken: wat viel op en welke vragen bleven er hangen? Waarin zat het succes van de aanpak van deze professional? Wat had het slachtoffer van ons nodig gehad in deze situatie? Wat is hierin onze taak? Hoe speelt dit bij ons?

Geef deelnemers mee:

- Luister naar elkaar en schrijf alvast mee wat naar jouw idee factoren zijn die tot een positief resultaat leiden.
- Steek geen hele verhalen af, maar houd het kort en val niet in herhaling. Zo blijven we binnen de tijd en houden we de aandacht van iedereen vast.

Om te zorgen dat ieder perspectief meegenomen wordt zou je een rondje kunnen doen waarin de deelnemers kort op deze vragen ingaan. Zo komt iedereen aan het woord.

Niet alle vragen zullen in dit eerste rondje beantwoord kunnen worden. Schrijf de vragen die leven op en kijk aan het einde van de bijeenkomst of deze vragen voldoende beantwoord zijn.

STAP 2

Inventarisatie succesfactoren (30 min.)

In stap twee inventariseren we de succesfactoren uit de verhalen van de podcast. In deze stap gaat het nog niet over welke het meest belangrijk zijn, dat komt in stap drie. Hier gaat het echt om zoveel mogelijk succesfactoren op een rijtje te zetten.

Op een flap worden de succesfactoren in drie kolommen geïnventariseerd:

- Acties, aanpak & kwaliteiten van de professional die bijdragen aan positief resultaat ter preventie van ongewenste partnergeweld onder jongeren
- Omgevingsfactoren die een positieve bijdrage leveren
- Behoeften van slachtoffer in steun en hulp

1: Individuele opdracht (3 minuten)

Schrijf in 3 minuten zoveel mogelijk succesfactoren op uit alle drie de categorieën

2: In tweetallen (6 minuten)

Maak samen 1 lijst met succesfactoren

3: In viertallen (6 minuten)

Zoek een ander tweetal en voeg jullie lijsten samen tot 1 lijst met succesfactoren

4: Met zijn allen (10 minuten)

Elk groepje van vier presenteert de lijst met succesfactoren en zet deze op de flap.

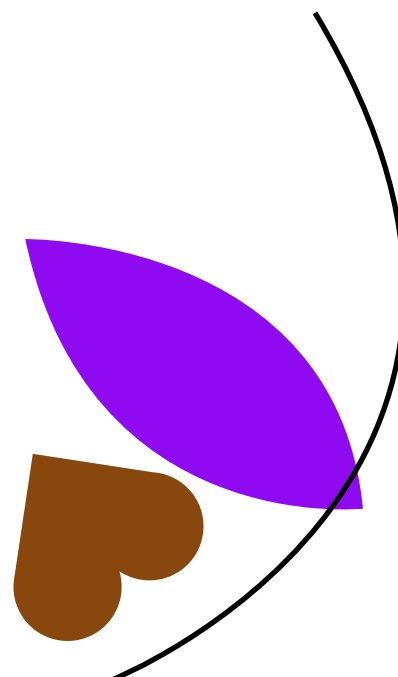
STAP 3
Verdieping (15 min.)

Een ronde van vragen stellen en goed luisteren. Probeer uit de combinatie van de succesfactoren 'vondsten' te destilleren: tot dan toe onzichtbare succesfactoren of onderliggende succesfactoren. Welke nieuwe inzichten levert dit op? Zet deze op een tweede flap. Maak eventueel een top drie van succesfactoren waarmee jullie aan de slag willen.

STAP 4
Evaluatie & actie (10 min.)

De groepsleden beantwoorden met elkaar de vraag: 'wat leren wij hier nu van?' en 'wat hebben we nodig om dit in de praktijk te brengen?' Breng acties in kaart. Denk bijvoorbeeld aan:

- Hoe kunnen wij met jongeren in gesprek over fijne en veilige relaties en respectvolle omgang? (voordat er iets gebeurd is)
- Hoe dragen we uit dat geweld in een relatie nooit oké is?
- Hoe reageren we op situaties waarin negatieve normen rond seksualiteit en gender naar boven komen? (Bijvoorbeeld slutshaming; homonegativiteit; groepsdruk m.b.t. machonorm; victim blaming of goedpraten van daders; dubbele moraal voor van jongens en meisjes; heteronormativiteit; andere rigide genderstereotypen)
- Hoe kunnen we deskundigheid bevorderen op dit thema?
- Hoe kunnen we ons beleid verbeteren op dit thema (denk aan seksualiteitsbeleid en aan richtlijnen om adequaat te reageren bij incidenten)?

Achtergrond informatie

De diepte in over partnergeweld:

Deze achtergrondinformatie dient (samen met de podcastaflevering over partnergeweld) als voorbereiding voor de sessie met je collega's. [Hier](#) vind je een link naar de achtergrondinformatie als losse pdf om met je collega's te delen¹.

Casus uit de podcast

In de podcast spreekt Tessel over haar ervaring met partnergeweld. De eerste keer dat haar partner haar sloeg kon ze het niet bevatten en schaamde ze zich dat ze in zo'n situatie terecht was gekomen terwijl ze zichzelf ziet als een vrijgevochten onafhankelijke vrouw. Daarom ging ze het in haar hoofd goedpraten. Zo zegt ze: "je maakt steeds excuses voor zijn gedrag". Verder kaart ze aan dat de schaamte van slachtoffers van partnergeweld doorbroken moet worden en dat we af moeten van het stigma dat slachtoffers zomaar uit een gewelddadige relatie kunnen komen of dat partnergeweld alleen een specifieke groep treft. Tessel benadrukt dat om partnergeweld te voorkomen "...er meer gepraat moet worden over de dynamieken in een relatie en hoe een gezonde relatie er eigenlijk uit ziet". Hiermee geef je de jeugd meer handvatten om onveilige relaties tijdig te (h)erkennen en te verlaten voordat het escaleert.

Coach op het gebied van seksualiteit, afhankelijkheidsrelaties en trauma Sabine:

In de podcast bespreekt Sabine hoe ze haar cliënten helpt die niet-fijne en onveilige relaties hebben gehad. Met haar behandeling richt ze

zich op 'positieve seksualiteit', dat draait om het bevorderen van plezier in seks en alles wat daaromheen draait. Positieve seksualiteit staat in contrast met de huidige seksuele voorlichting, die volgens haar gebruikt wordt als "rampenbestrijding, zoals zwangerschappen en soa's voorkomen". Sabine's aanpak ter preventie van seksueel geweld (in en buiten relaties) richt zich op het bevorderen van 'seksuele autonomie': "want dat is de meest beschermende factor tegen seksueel geweld". Seksuele autonomie krijg je niet door te weten hoe je een condoom om moet doen, maar door het hebben van "goede informatie over je lichaam", want als je je lichaam niet kent dan is het lastiger om je wensen en grenzen aan te geven. Tot slot kaart Sabine aan dat plegers ook hulp nodig hebben. Zo zegt ze: "straffen is onderdeel, maar straffen zonder hulp, dan kun je beter niet straffen. Ook zij hebben recht op kaders van 'wat maakt het dat ik me zo gedraag?'". Zo benadrukt ze dat slachtofferhulp en plegerhulp uit soortgelijke dynamieken en hulp bestaan. Daarom is het belangrijk voor professionals die met jongeren werken om zowel naar slachtofferhulp als plegerhulp te kijken ter preventie van partnergeweld.

Meer informatie over partnergeweld

Partnergeweld is geweld binnen een relatie waarbij één van de partners of ex-partners de ander probeert te controleren en te domineren. Het kan gaan om fysieke, psychische, seksuele en economische agressie, bedreigingen of geweldplegingen die de integriteit van de ander

¹ De quotes van de casusomschrijvingen zijn geparafraseerd ten behoeve van de teamtool.

aantasten. Het geweld kan zowel in de fysieke leefwereld als online plaatsvinden. Bij partnergeweld is er meestal sprake van een machtsverschil, waarbij het slachtoffer (financieel) afhankelijk is van de dader. Hierdoor kunnen of durven slachtoffers de relatie vaak niet te beëindigen.

Jongeren vormen een risicogroep als het gaat om partnergeweld, niet alleen lopen ze een groter risico op plegerschap (zo is 25% van de plegers van seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen de 17 en 21 jaar en nog eens 25% is tussen de 22 en 30 jaar oud) en slachtofferschap maar ook wat betreft denkbeelden en opvattingen hebben jongeren extremere opvattingen. Daarnaast keuren jongeren partnergeweld minder snel af dan volwassenen. Jongeren met een vmbo/mbo-opleidingsniveau lopen daarbij extra risico op het meemaken van slachtofferschap van dit type geweld².

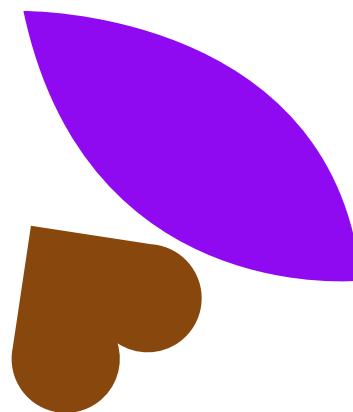
Als hulpverlener is het belangrijk om stil te staan bij verschillende factoren die van invloed zijn op het meemaken of plegen van geweld in een relatie. Sommige factoren zijn te beïnvloeden, andere staan vast. Vaak spelen deze factoren op elkaar in, waardoor er meerdere oorzaken zijn aan te wijzen wanneer iemand slachtoffer of pleger wordt van partnergeweld.

Risicofactoren (voor zowel slachtoffer- als plegerschap):

- Genderstereotype opvattingen en rigide traditionele opvattingen over rolpatronen in een relatie
- Opvattingen die geweld goedkeuren.
- Negatieve communicatiestijl in een relatie.

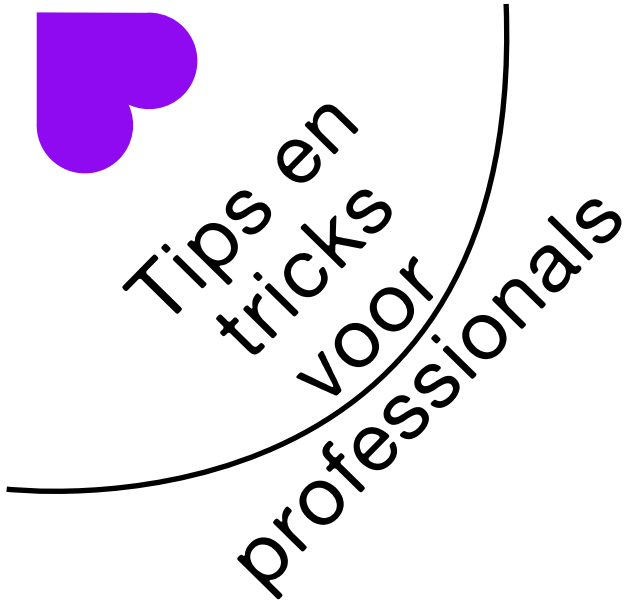
Beschermende factoren (voor zowel slachtoffer- als plegerschap):

- Goed kunnen uitpraten van spanningen en conflicten.
- Goed sociaal netwerk³.

² Zie: factsheet gendernormen en geweld onder jongeren: <https://act4respect.nl/thema/seksueel-geweld/gendernormen-en-geweld-onder-jongeren/>

³ Zie theoretisch kader handleiding Happy2gether: Jonker, M. de Grauw, S. (2021). Handleiding Happy2gether (pp. 1-47).

Als het gaat om preventie van partnergeweld is het belangrijk om met jongeren in gesprek te gaan over genderstereotype opvattingen en rigide traditionele opvattingen over rolpatronen in een relatie.

Gelijkwaardigheid: Daag als professional stereotype opvattingen van jongeren uit en benadruk dat meisjes en jongens gelijk zijn.

Dubbele moraal: Genderstereotype opvattingen gaan ook over seksualiteit, hier wordt vaak een dubbele standaard gehanteerd voor jongens en meisjes. Benadruk als professional dat meisjes en jongens dezelfde seksuele behoeftes hebben. Als een jongen bijvoorbeeld vindt dat een meisje niet zou mogen flirten terwijl hij dat zelf wel doet, is dat een aanknopingspunt om in gesprek te gaan.

Praten over gevoelens en relaties: Benadruk als professional dat geweld nooit een oplossing is en dat praten over je gevoelens beter helpt. Ook is het belangrijk dat jongeren kennis hebben van hoe een leuke relatie werkt. Je eigen (goede) ervaring met relaties delen kan hierbij helpen.

Communicatie: Ook is het belangrijk dat jongeren leren over goede communicatie. Zo blijkt uit onderzoek dat 10% van de jongeren geweld acceptabel vindt als een partner is vreemdgegaan. Het is daarom belangrijk dat jongeren leren hoe ze op een positieve en duidelijke manier kunnen communiceren bij

spanningen en conflicten in een relatie. Geweld is hierbij nooit een oplossing.

Herkennen van wensen en grenzen: Als je niet weet wat je wél leuk vindt, weet je ook niet wat je niet leuk vindt. In deze factsheet staat meer informatie over hoe je met jongeren in gesprek kunt over wensen en grenzen: <https://act4respect.nl/thema/seksueel-geweld/tips-praten-over-seksualiteit/>

Tips om partnergeweld te signaleren: Voor jou als professional kunnen de volgende tips en adviezen je helpen om partnergeweld onder jongeren eerder te signaleren en om hen beter te ondersteunen:

Weet dat partnergeweld in principe bij iedere jongere kan voorkomen: Ongeacht hun sekse, afkomst of cultuur. Ook wanneer ze overkomen als een zelfstandig, onafhankelijk en mondig persoon. Uit onderzoek blijkt dat mannen vaker plegger zijn en vrouwen vaker slachtoffer. Dit moeten we kunnen en durven benoemen. Het is echter ook belangrijk om te werken aan het doorbreken van stereotypen, want slachtoffers die niet vallen onder deze normen (bijvoorbeeld mannelijke slachtoffers) zullen minder snel hulp zoeken of minder snel gesignaleerd worden door professionals

Herken de signalen: Het meemaken van partnergeweld kan traumatisch zijn. Op het moment zelf is het vaak lastig voor jongeren om

erover te praten en de eerste stap te zetten. Maar als jij het herkent en benoemt, kun je ze hiermee helpen. Begin het gesprek als je bijvoorbeeld regelmatig blauwe plekken ziet, of vraag door bij een vaag of verdacht verhaal. Soms realiseren slachtoffers zich niet eens dat ze te maken hebben met partnergeweld. Het is een sluimerend proces, wat het lastig grijpbaar maakt. Let wel op dat het slachtoffer hierin leidend is, dus kijk vooral wat hun behoeftes zijn en bepaal daarmee de ondersteuning die je kan aanbieden. Wees terughoudend met negatieve uitspraken over iemands partner omdat je iemand daarmee juist weg kan duwen.

Richt je niet alleen op de slachtoffers, maar ook op de plegers: Zowel slachtoffers als plegers zoeken naar liefde, maar weten niet hoe ze dat moeten uiten omdat ze geen goed beeld hebben van hoe een gelijkwaardige relatie eruitziet. Net als bij de preventie van slachtofferchap zijn ook bij de preventie van plegerschap weerbaarheid en een goed zelfbeeld van belang. Ga het gesprek aan als je het vermoeden hebt dat iemand pleger is en leg jongeren uit hoe een gelijkwaardige relatie werkt en wat afhankelijkheid is

Maak de problematiek bespreekbaar: Met de jongeren zelf, maar ook met aanstaande ouders, via mentorlessen op school, weerbaarheidstrainingen en collega's. Dit is geen privé-situatie, maar een maatschappelijk probleem dat we samen moeten oplossen. Samenwerking is erg belangrijk, ook bij instanties en hulporganisaties onderling

Voorkom victim blaming: Opmerkingen als "Waarom ben je niet gewoon bij hem wegge-

gaan?" en "Dat zou ik nooit accepteren" werken averechts. Victim blaming ligt op de loer. In het type relaties waar partnergeweld voorkomt is vaak sprake van een dynamiek met veel afhankelijkheid. We moeten slachtoffers van geweld duidelijk maken dat het nooit hun schuld is. Stel in plaats daarvan vragen over wat de impact van de gebeurtenis is op het slachtoffer³.

Informatie en interventies

- Tips voor gendersensitief werken om geweld te voorkomen: [Gendersensitief werken om geweld te voorkomen | Act4Respect](#)
- Informatie over de opvattingen van jongeren over gendernormen en geweld: <https://act4respect.nl/thema/seksueel-geweld/gendernormen-en-geweld-onder-jongeren/>
- Factsheet met informatie over de preventie van partnergeweld <https://www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/publication-attachment/info-graphic-partnergeweld-preventie%20%5BMOV-8924522-1.0%5D.pdf>
- Training het G-woord aandacht voor gender om geweld te voorkomen: <https://act4respect.nl/agenda/het-g-woord-aandacht-voor-gender-om-geweld-te-voorkomen/>
- Training voor jongeren ter preventie van partnergeweld, geschikt voor scholen, jongerenwerk en jeugdzorg: <https://act4respect.nl/actueel/happy2gether-training-aanpak-van-partnergeweld-bij-jongeren/>
- Bekijk de website van Sabine Meulenbeld voor meer informatie en trainingen: <https://sabinemeulenbeld.nl/>

³ Zie theoretisch kader handleiding Happy2gether: Jonker, M. de Grauw, S. (2021). Handleiding Happy2gether (pp. 1–47).

Het gesprek voorbereiden

Met wie in gesprek

Begin met een groep collega's die zin heeft om met deze thema's aan de slag te gaan. Dit gesprek kan onderdeel zijn van een teammeeting of een intervisie bijeenkomst. Het kan ook prettig werken dit gesprek eerst te voeren met de collega's die al met deze thema's bezig zijn, om vervolgens samen te kijken hoe dit gesprek ook breder gevoerd kan worden.

Positieve insteek

Positieve normen rond gender en seksualiteit vraagt in veel gevallen om een cultuuromslag. Dat kost tijd, maar elke stap in de goede richting helpt. Focus op het positieve: wat levert het op om positieve normen rond gender en seksualiteit uit te dragen? Voor jou als professional, voor de jongeren en voor de organisatie in het geheel. Investeer je energie in deze positieve norm neerzetten en niet in het bekritisieren van de 'oude' norm.

Houd het laagdrempelig en praktisch

Benadruk dat iedereen die zin heeft om met dit thema aan de slag te gaan welkom is, je hoeft geen expert te zijn in gender en seksualiteit om hieraan te kunnen bijdragen. Je hoeft het ook niet over alles eens te worden, gender en seksualiteit zijn nu eenmaal onderwerpen waar door verschillende mensen anders over gedacht wordt. Maak ruimte voor diversiteit, maar houd daarbij altijd het belang van de jongeren voor ogen: draagt het bij aan een sociaal veilige omgeving en biedt het jongeren ruimte zelf keuzes te kunnen maken over hun gender en seksualiteit?

Verwacht je veel vragen van de deelnemers?

Een beetje afhankelijk van de deelnemers van het gesprek kan het zijn dat er veel vragen naar boven komen. Dit kan je voor een deel onder- vangen door de deelnemers te vragen de achter- grondinformatie voor het gesprek door te nemen. Maar misschien heb je al een beeld van vragen of weerstanden die naar boven kunnen komen. Bereid je daarop voor. Focus minder op: welke antwoorden moet ik geven? En meer op: op welke manier kan ik doorvragen? Hiermee houdt u voor het hele team het leerproces open.

Stuur op actie

Met alleen een gesprek kom je er niet: gebruik het gesprek ook om tot verdere acties te komen. Wat hebben jullie nodig om samen verdere stappen te kunnen zetten en de benoemde succesfactoren in de praktijk te brengen?

Tips voor de voorbereiding van het gesprek

- Bereid zo mogelijk de bijeenkomst voor met één of twee collega's.
- Houd de groep klein. Werk bij meer dan 12 personen in kleine groepjes.
- Haak eventueel aan bij een campagne die loopt (zoals de Week van de Liefde of Week van de Lentekriebels) of een actualiteit (zoals de BOOS aflevering).
- Maak het programma zoals het in de teamtool staat eventueel op maat. Pas aan op het doel en de duur van de bijeenkomst die jij voor ogen hebt.
- Vraag deelnemers van tevoren de podcast te beluisteren en de achtergrondinformatie te lezen.

Spiek brieftje

TIP: Dit spiekbrieftje kun je uitprinten en meegeven aan de deelnemers voor tijdens de sessie. Hier vind je het spiekbrieftje als aparte pdf: <https://act4respect.nl/tools/podastnietjouw-schuld/teamtool-met-je-collegas-in-gesprek-over-de-podcast/>

Dit spiekbrieftje helpt je de succesfactoren in de podcast te herkennen. Dit zijn allemaal acties die bijdragen aan een positief resultaat, welke heb jij in de podcast voorbij horen komen? En heb je nog succesfactoren gehoord die hier ontbreken? Voor meer informatie over deze acties en hoe ze bijdragen aan positief resultaat verwijzen we naar de achtergrondinformatie. Acties, aanpak & kwaliteiten van de professional die bijdragen aan positief resultaat ter preventie van partnergeweld onder jongeren.

In preventie:

- Inzetten op preventie: niet wachten op incidenten maar jongeren proactief ondersteunen in fijne en veilige relaties.
- Positieve insteek: seksualiteit is belangrijk onderdeel van gezondheid en welzijn, online seksualiteit is daar onderdeel van.
- Duidelijk norm neerzetten: geweld is nooit oké. Ook niet online.
- Insteeken op fijne en veilige relaties: hoe houd je het leuk voor iedereen?
- Meiden en jongens niet anders beoordelen voor hetzelfde seksuele gedrag. Een meisje hoeft zich niet zomin te schamen voor seksuele gevoelens of activiteiten als een jongen. Een jongen mag net zo goed nee zeggen tegen seks als een meisje.
- Stereotype normen rond gender en seksualiteit uitdagen
- Meedoen met landelijke campagnes rond preventie gender gerelateerd en seksueel grensoverschrijdend gedrag

Bij incidenten:

- Geloven en steunen van het slachtoffer
- Indien nodig: hulp voor slachtoffer regelen

- De pleger aanspreken. Zorg dat er consequenties zijn van het gedrag of dat hulp wordt aangeboden
- Actief tegengaan van victim blaming en slutshaming bij peers, ouders of andere professionals
- Incident bespreken in de klas/ in de groep, wat leren we hier als groep van? Hoe gaan we dit in de toekomst voorkomen?
- Inzetten op preventie van partnergeweld in de toekomst
- Eventueel beleid van organisaties aanpassen

Omgevingsfactoren die een positieve bijdrage leveren:

- Een open klimaat rond seksualiteit en relaties: er kan openlijk over seksualiteit gesproken worden en jongeren weten waar ze terecht kunnen met vragen, zorgen of problemen
- Duidelijke gedragsregels: wensen en grenzen worden besproken en consent is vanzelfsprekend
- Positieve normen rond gender en seksualiteit: de focus ligt op jezelf kunnen zijn, niet op een typische jongen of typische meid zijn.
- Richtlijnen over hoe adequaat te handelen bij incidenten
- Collega's die je werk steunen

Behoeften van slachtoffer in steun en hulp

- Vanuit de behoefte van de slachtoffer steun bieden
- Luisteren zonder oordeel. Vraag bijvoorbeeld niet: waarom ging je niet bij hem weg?
- Belangrijk is ook dat slachtoffers van partnergeweld weten waar ze terecht kunnen, bijvoorbeeld bij organisaties zoals Veilig Thuis en Slachtofferhulp.